

förhållandena blifva alla beräkningar öfvermåktiga.»

Äfven Rec. lemnar oss dock i okunnighet angående föremålen för valet. Han anmäler blott i sammanhang med ifrågavarande skrift en annan: »Utvandringsfrågan, betraktad från religiöst socialistisk ståndpunkt,» med hänseende till utvägen, att genom kolonisationer minska proletärerens antal.

J. V. S.

10

28 SVERIGE'S SKÖNA LITTERATUR

AF P. WIESELGREN IV 1 OCH 2, UPSALA, WAHLSTRÖM 1848

Litteraturblad n:o 8, juli 1848

Man har bekommit två nya band af den flitige och allmänt bekante författaren. Man ser således med tillfredsställelse, att den spådom – eller hvad man vill kalla det – icke slagit in, som hr Wieselgren för många år tillbaka sjelf uttalade i något af sina företal, deruti han med en viss grämelse yttrar sig öfver tidningen Heimdalls recension af början till detta arbete. Hr W. lägger på den hårda Heimdallska kritikerns samvete, om Sveriges sköna litteratur skulle komma att sakna sin historia. Hr W. har, oakadt Heimdall, kunnat fortsätta utgifvandet af sitt verk, och vi lyckönska honom till att ej hafva låtit modet falla.

För vår del tro vi väl icke, att Sverige skulle hafva blifvit i saknad af en historia öfver sin litteratur, äfven om Hr. W. kommit att nedlägga pennan för detta ändamål. Men i alla fall innehåller hans verk en så rikhaltig samling af uppgifter på författare och böcker, att det alltid skall betraktas som en vinst för forskaren; och förmodligen skall knappt någon svensk, som vill lära känna sitt lands litteratur, vilja undvara att ega det. Heimdalls kritik innehöll en temligen stark klagan öfver en mängd speciella misstag, som funnos – eller åtminstone enligt H. skulle finnas – i den först utkomma afdelningen af Hr. W:s »Sköna Litteratur», men om också, efter afdrag af de misstag, som Heimdall sjelf här gjort i sin kritik, ändock ett stort antal oriktigheter skulle återstå för Hr. W:s räkning, så måste likväl hvarje opartisk läsare finna, att, om i ett arbete, der så många tusende fakta stå samlade, några tjog eller till och med ett eller annat hundrade råka vara falska eller skefva, sådant hvarken är att förundra sig öfver på ett fält, der misstag mången gång äro nära oundvikliga, ej heller att så fasligt beklaga sig öfver, då myckenheten af det riktiga, man bekommer, i alla fall är så stor. Detta hindrar likväl icke, att man, komparativt, kan önska, det Hr. W. äfven undvikit de fel, han begått, och dymedelst gjort sitt arbete ännu bättre.

Utan att tillhöra Hr. W:s blinda beundrare, anse vi oss dock böra göra honom full rättvisa och tycka i allmänhet, att svenska publiken borde med något mera intresse och sympati, än som lärer vara fallet, omfatta hans i många afseenden ganska förtjenstfulla litterära sträfvanen. Vi hysa i några ämnen andra tänkesätt, än Hr. W.; men, utan att i dessa fall skänka Hr. W. bifall, draga vi ej i betänkande att framhålla hans berömliga sidor i annat. Hit höra onekligen hans stora ihärdighet och ståndaktighet att fortgå på en gång öppnade banor; och hvad innehållet af hans historiska och filosofiska arbeten vidkommer, skola säkert, huru mycket mången än tadar dem, efterkommande litteratörer deruti finna ett på många ställen rikt stoff och goda

samlingar för nya bearbetningar.

För att likväl genast opponera, kunna vi ej underlåta att göra Hr. W. uppmärksam på oegentligheten eller åtminstone besynnerligheten i sjelfva titeln på hans bok. Han kallar den: »Sveriges sköna litteratur». Efter vanligt språkbruk kunde hans arbete då ej angå annat än Sveriges konstnärliga litteratur, ästhetiska produktioner, belles lettres. Hvem har väl någonsin räknat juridik, naturvetenskap, medicin, matematik, geografi, topografi, pedagogik o. s. v. till den »sköna litteraturen»? Såvida något distinktvt begrepp skall fastas vid benämningen, så kan väl icke *all* litteratur räknas härtill; ty hvarföre bär den då det särskiljande adjektivet? Att detta måste vara oegentligt i anseende till sjelfva *ämnen*, är ovedersägligt (såvida man icke först vill antaga en alldeles ny definition på »sköna»; men hvilket Hr. W. icke gjort, eller, efter hvad man finner, ens åsyftat). Det skulle då endast vara ämnenas *behandling*, utförsätt, stil, som kunde göra vissa arbeten, också i sådana matierer som de nyssnämnda, förtjenta af titeln »sköna». Men detta kan icke heller vara Hr. W.s mening, ty han uppräknar utan undantag *alla* författare och *alla* deras skrifter, såvidt han känner dem och kan tala om dem. Är det väl Hr. W.s tanke, att hela raden af dessa jurister, geografer, historiker, theologer o. s. v. skrifvit skönt? Det är omöjligt. Sverige skulle då vara ett underland. Resultatet blir, att Hr. W. antingen under sitt här brukade adjektiv förstått helt annat, än hvad alla människor dermed mena, eller också dermed velat säga ingenting.

Två andra besynnerligheter möta på första sidorna. Boken kallas »Sveriges sköna litteratur», men när man viker om bladet, ser man titeln för Fjerde delen vara »Svenska Statens sköna litteratur». Stode detta uttryck här i mening att säga någonting distinktvt, så skulle endast statsskrifter, offentliga handlingar, eller verk deröfver och författare derom här komma till tals. Men för ingen del. Man möter uppgifter om skribenter och deras skrifter af alla slag och klasser och visst icke blott politiska, eller författare i och för staten. – Slutligen, ehuru det nu utgifna enligt omslag och innehållsförteckning heter IV:e delen, kallas den dock på första sidan *Tredje* delen; efter en annan indelningsgrund. Hr. W. är en stor vän af indelningar och underafdelningar af alla slag; men han gör dem ofta så invecklade och speciösa, att säkert mången läsare ej tager reda på dem eller skördar den ringaste frukt af hans indelningsverk.

Den första af de begge nu offentliggjorda volumerna omfattar *Frihetstiden*, eller perioden från 1719 till 1772. Ganska många intressanta, ofta visserligen små, men likväl ändå merendels i sitt slag upplysande, åtminstone nöjsamma uppgifter och anekdoter meddelas här. I afdelningen »Medborgerlighetens litteratur» (§ 30) får man t. ex. göra bekantskap med sjelfva kung Fredriks och drottning Ulrika Eleonoras litterära ståndpunkt, genom utdrag ur bref, yttranden o. s. v. Man lärer likaledes känna åtskilligt nytt, i denna väg, om drottning Lovisa Ulrika och konung Adolf Fredrik. Gustaf III vidröres, ehuru han egentligen uppträder i nästa volum. Att förf. med hela denna afdelning i sitt verk, ehuru den kallas »Statens» litteratur, såsom till skilnad från »Kyrkans» o. a., dock icke åsyftat något distinktvt, visar sig bäst sid. 280–297, der man möter resp. underrättelser om allt, hvad man äfven i Theologien under detta tidehvarf vet vara utkommet, ifrån Hallenii Concordanz ända till Gråbergs, Murbecks och Tollstadii katechetiska arbeten, samt asketiska uppbyggelseböcker af alla slag, såsom Arndts Sanna Christendom, öfversatt af Broocman, Gyllenstjer-

nas Tåreoffer, Haqvin Spegels Upptända stjernor o. s. v.

Den andra utgifna volumen omfattar perioden från 1772 till 1809, hvilken Hr. W. benämner *Säkerhetstiden*, till motstycke mot *Frihetstiden* (Fredrik I:s och Adolf Fredriks period). Han uppger skälet för namnet med följande ord:

10 »Vi kalla tiden från Adolf Fredrik till Carl XIII *Säkerhetstid*, emedan *Säkerhet*, var det som med högsta betoningen lofvades 1772 och 1789. Och denna goda gåfva kunde ock egas i högre grad, då
 15 makten låg i en endas hand, hvilken en försigtig lättare kunde undgå att reta mot sig, än när högsta makten gick som en transportsedel mellan partier, och många således uppstodo, som för någon kort tid mäktade störa sina fienders medborgerliga säkerhet. Som man *under Fredrikarne* blifvit rätt mätt på *frihet utan säkerhet*, så var folket på 1770 talet nöjdt med att få en *säkerhet äfven utan frihet*; men *under Gustaverne* tröttnade man dervid, synnerligen som säkerheten 1789 och 1800 var ganska ringa, och sökte bilda ett tidehvarf – *under Carlarne* – som skulle förena både *Frihet* och *Säkerhet*. Det vore otacksamt mot Gud, om vi ej erkände, att vi, som lefva under K.
 20 Oscar, närmare upphunnit detta mål, än det förut varit upphunnit i vårt kära fädernesland».

Såsom meningen med detta stycke är temligen begriplig, hafva vi med nöje citerat det, i synnerhet som derigenom redovisas för de skäl, Hr. W. *för sin del* haft, att såsom »säkerhetstid» quand même karakterisera Gustaf III:s och Gustaf IV Adolfs regeringar, hvilket för öfrigt lärer förekomma mången kuriöst nog och af få torde gillas.

Såsom typ eller karakteriserande person för säkerhetstiden under Gustaf III:s period är Kellgren af Hr. W. tagen och framställd, hellre
 30 än Konungen sjelf, hvilken visade två olika facer, så väl till sitt framstående inom nationen, som till sitt något oregelbundna anlete. Med Kellgren, »denne fruktade Corrector af Stockholmsposten» (sid. 398) nagelfar förf. temligen strängt, men säkert i många fall rättvist.

Bokens egentliga afhandling börjar med ett par §§ om Boktryckerier, Bokhandel, Censur och Språk; der bland annat egenheterna af Svenska Akademiens reglering af Svenska språkets rättstafningsätt och utsigterna för dessas allmännare antagande omtalas.

40

29 AUSTRALIENS KOLONISATION.

Litteraturblad n:o 9, augusti 1848

Från de strider, det Europeiska samhället kämpar, för att genom nya utvecklingsformer rädda sin tillvaro, bedja vi läsaren följa oss till dem, genom hvilka det utbreder sitt oroliga lif till ödemarker, der förut sällan ett menskligt bröst andats, en mensklig stämma klingat. Ty äfven här visa sig strider, dem menniskovännen beklagar, men också ett
 50 fortskridande, som måste trösta honom, då han besinnar, att denna sakens gång hittills varit den i alla mensklighetens evolutioner oundvikliga.

Då Ref. besökte »London Docks» i London, förundrade det honom att se ett stort antal fartyg, enligt hvad de å dem utsatta annonstaflorna tillkännagåfvo, destinerade till Sidney, Port Adelaide, William Town, Victoria, orter, om hvilka Ref. en del mera gissade än kände, att de